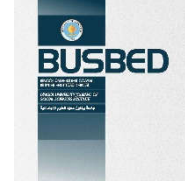

Makalenin Türü : Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi : 26.12.2021
Kabul Tarihi : 17.04.2022

 <https://doi.org/10.29029/busbed.xxxxxx>

BİR SALGIN ROMANI OLARAK “KOLERA GÜNLERİNDE AŞK”

Nurullah ULUTAŞ¹

ÖZ

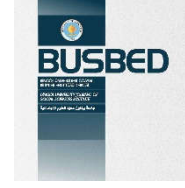
Salgın hastalıkların tıp, biyoloji, psikoloji, sosyoloji, ekonomi gibi bilimler yanında edebiyatla da sıkı bir ilgisi vardır. Kolombiyalı bir yazar olan ve ömrünün son yıllarında Barcelona'ya yerleşen Gabriel García Márquez'in *Kolera Günlerinde Aşk* romanı, kolera salgınının dünyayı esir aldığı bir dönemde yazılmış en büyük baş yapıtlardan biridir. Kolera, Veba salgınının insanlığı terk etmesinin hemen ardından ortaya çıkan ve çok sayıda insanın ölümüne neden olan, savaşlarda bazı orduların yenilmesine yol açan ve ülkelerin ekonomik durumlarını sarsan bir salgındır. Dünya çapında birçok dile çevrilen, sinemaya uyarlanan ve hakkında çok sayıda yazı yazılan bir roman olan *Kolera Günlerinde Aşk*, Florentino Ariza'nın Fermina Daza'ya duyduğu aşkın trajik öyküsünü anlatır. Roman, bir erkeğin yarım asrı aşan bir süre sevdiği kadına bağlılığını anlatırken aşta sabrın ne denli erdemli bir davranış olduğunu da ortaya koyar. Roman, kolera hastalığının yaygın olduğu bir dönemde yaşanan trajik bir aşk hikâyesi içerisinde Florentino Ariza adlı karakterin öyküsüne şahitlik etmemizi sağlar. Aşk duygusunun erdemli bir duygu olduğu roman boyunca anlatılmaya çalışılır. Roman üçüzlü aşk üzerine kurgulanır. Fermina Daza'yı görür görmez ona âşık olan ve onunla evlenmeyi başaran Doktor Urbino diğer bir erkek karakterdir. Bilimsel gerçeklere inanırken aşka boyun eğmek zorunda kalan Doktor Urbino, onu gördüğü günden sonra tüm enerjisini sevdiği kadının gönlünü elde etmeye harcar. Kolerayı fırsat bilip bu hastalıkla mücadele ederek adını duyuran Doktor Urbino, Fermina Daza'yla evlendikten sonra aşkı sıradan bir evliliğe dönüşür. Kısa süre sonra Doktorun koleraya yakalanıp ölmesi ve daha cenazedeyken Florentino Ariza'nın yarım yüzyıllık aşkını eski sevgilisine itiraf etmesi küllenmiş bir aşkın yeniden harlanmasına yol açar. Roman aşk ve salgın arasındaki ilişki üzerine kurulur.

Bu çalışmada Gabriel García Márquez'in *Kolera Günlerinde Aşk* romanı, hermenötik yöntemle analiz edilecek ve edebiyatla salgın hastalıklar arasındaki ilişkiye değinilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gabriel García Márquez, Kolera Günlerinde Aşk, Salgın hastalıklar, Covid-19, Kolombiya Edebiyatı.

¹ Prof. Dr., Bitlis Eren Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, nurullahulutas@hotmail.com, <https://orcid.org/6274-0401-7675-0176>

Article Type : Research Article
Date Received : 26.12.2021
Date Accepted : 17.04.2022

<https://doi.org/10.29029/busbed.1047437>

“LOVE IN THE TIME OF CHOLERA” AS AN EPIDEMIC NOVEL

Nurullah ULUTAŞ¹

ABSTRACT

Epidemics are closely related to literature along with sciences such as medicine, biology, psychology, sociology and economics. The novel *Love in the Time of Cholera* by Gabriel García Márquez, a Colombian writer who settled in Barcelona in the last years of his life, is one of the masterpieces written when the cholera epidemic took over the world. The epidemic of cholera outbreak right after the plague and led to the death of many people, caused psychological and sociological destruction and shook the economic conditions of countries. The novel has been translated into many languages, adapted to movies and analyzed in writings many times around the world. It tells the tragic story of Florentino Ariza's love for Fermina Daza. While the novel tells the devotion of a man to the woman, he loves for more than half a century, it also reveals how virtuous patience is in love. The novel allows us to witness the story of the character named Florentino Ariza in a tragic love story when cholera disease spread. The idea that love is a virtuous feeling is highlighted throughout the novel. In this novel based on a love triangle, Doctor Urbino is another male character, who is impressed by Fermina Daza at first sight and married her. Having to surrender to love while believing in scientific facts, Doctor Urbino spends all his energy on winning the heart of the woman he loves after the day he sees her. The love of Doctor Urbino, who took advantage of cholera and made his name by combatting this disease, turns into an ordinary marriage after marrying Fermina Daza. Shortly after, the Doctor's death from cholera, and Florentino Ariza's confession of half a century of love to his ex, while still at the funeral of the Doctor, sparks a rekindled love. The novel is based on the relationship between love and epidemic.

This study analyzes Gabriel García Márquez's novel *Love in the Time of Cholera* through the hermeneutic method and dwells upon the relationship between literature and epidemics.

Keywords: Gabriel García Márquez, *Love in the Time of Cholera*, Epidemics, Covid-19, Colombian Literature.

¹ Prof., Bitlis Eren University, Faculty of Arts and Sciences, nurullahulutas@hotmail.com, <https://orcid.org/6274-0401-7675-0176>

1. GİRİŞ

Gabriel Garcia Marquez, dünya edebiyatının en önemli yazarlarından biridir. Büyümlü gerçekçiliğin temsilcisi ve dili ustalıklı kullanması, şiirsel üslubu onu büyük yazar yapan niteliklerdendir. Nobel ödülünü aldığı Kolombiya, Meksika ve Küba'nın aralarında paylaşmadığı Marquez, aslında gerek yaşantısı gerek yaşamı ti'ye alan karakteri gerekse politik duruşuyla bir dünya vatandaşı kimliğine sahiptir. Çalkantılı yaşamı, halk türküleri eşliğinde sokaklarda dans etmekten çekinmemesi, okuyucularına yaşattığı edebi hazlarla dünyanın önemli liderleri de dahil olmak üzere herkes tarafından çok sevilen bir yazar olmaya devam etmektedir. *Yüzyıllık Yalnızlık* kitabı, İncil'den sonra en çok satan kitaplar arasındadır. Aslen Kolombiyalı olan Marquez, hukuk ve gazetecilik eğitimi alır. Edebi yazılara karikatür çizmekle başladığını söyleyen Marquez, Kafka'yı tanıdıktan sonra çarpılır ve kısa öykülerle ilk ününü yakalar. Virginia Woolf, James Joyce gibi yazarlardan bilinç akışı tekniğini öğrenen yazar, entelektüel öykü tekniğinden hayatın kendisini anlatan öykü tekniğine gazeteciliği sayesinde geçer. Daniel Defoe ve William Faulkner da etkilendiği yazarlar arasındadır. Marquez, 17 Nisan 2014'te Meksika'da vefat eder. (Karakuş, 2022).

Kolera Günlerinde Aşk romanı Marquez'in en ünlü romanlarından biridir. Romanın ana karakteri Florentino Ariza; Don Pio Loayza'nın evlilik dışı bir çocuğu olup babasının resmen nüfusuna almadığı ve on yaşında babasının ölümüyle annesi Tránsito Ariza'yla yaşamak zorunda kalan biridir. Babası öldükten sonra Postanede mektup ve telgrafları dağıtmakla görevlendirilen Florentino Ariza, bir gün Lorenzo Daza diye birine telgraf götürürken evin kızı Fermina Daza'yı görür. İlk görüşte âşık olduğu bu kız halasına kitap okumaktadır. Lorenzo Daza'yla ilgili öğrendiği tek şey, bu adamın kolera salgınından hemen sonra kızı ve hiç evlenmemiş 40 yaşındaki kız kardeşi Escolástica'yla San Juan de la Cienaga'dan geldikleridir. Henüz 13 yaşında adı Fermina olan bu kız, küçükken annesini kaybettiği için ona halası bakmaktadır. Sonraki günlerde evin karşısındaki parkta kitap okur gibi bekleyip evi gözetleyen Florentino Ariza, halasının da yardımlarıyla kızla tanışmayı başarır. Bir süre sonra mektuplaşmalar, karşılıklı aşka dönüşür. Fermina, okulda mektup yazdığı bir gün okul müdiresi Rahibe Franca de la Luz'a yakalanır ve okuldan atılır. Yatak odasını araştıran babası, onun bir telgrafçıyla ilişkisini öğrenir ve bu ilişkide etkisi olduğunu düşündüğü halasını evine gönderir. Kızına layık görmediği Florentino Ariza'yı tehdit ettikten sonra kızını da dayısının köyüne gönderir. Bu köyde kendisinden iki yaş büyük Hildebranda Sanchez adlı kuzeniyle sırdaş olan Fermina, bir süre bu köyde güzel vakit geçirdikten sonra kendisi için artık evlenilecek bir adam olmaya layık olmayan silik bir tip olarak gördüğü Florentino Ariza'yı unuttur. Üç yıl sonra evine dönerken bambaşka bir kız olmuştur.

Kolera salgınının Arizona'yı esir aldığı bu dönemde Fermina da rahatsızlanır. Onu muayene etmeye gelen 28 yaşındaki Doktor Juvenal Urbino, Paris'te yüksek tıp eğitimi aldıktan sonra ülkeye dönen kentin en gözde bekârdır. Son derece yakışıklı ve kibar olan bu doktor, daha ilk dokunuşuyla Fermina'yı heyecanlandırır; ancak inatçı bir kişiliğe sahip olan Fermina, doktora yüz vermez. Doktor Juvenal Urbino'nun babası Doktor Marco Aurelio Urbino da kendisi gibi doktor olup kolera salgınının ülkeyi sardığı dönemde sağlık stratejisini başarıyla yönetmiş, özverili çalışmalarıyla çok sayıda hastayı iyileştirmeyi başarmış, ancak kendisi de 6 yıl önce Asya kolerasından hayatını kaybetmiştir. Doktor Juvenal Urbino da kolera'nın yeniden ortaya çıktığı bu dönemde babası gibi çok çalışıp hastaları tedavi ederek Fermina'nın gönlünü elde etmeyi amaçlar. Aslında kızının ikbalini düşünerek onu soylu bir aileye gelin etmeyi düşünen ve bu sayede sınıf atlamayı amaçlayan baba için de Doktor Urbino, uygun bir adaydır. Fermina'dan hoşlanan Doktor, Rahibe Franca de la Luz'ın da yardımıyla babayla iletişime geçer ve kızın tekrar okula başlamasını sağlar. Bir süre sonra da babaya durum anlatılır ve Doktorun Fermina'yla evlenmesi onaylanır.

Âşık olmadığı bir adamla evlenen Fermina, bir süre sonra kocasının ufak tefek çapkınlıklarına ses çıkarmayan sıradan bir kadına dönüşür. Evlilikleri 50 yılı aşkın bir süre devam eder. İki çocukları olur. Ufak tefek sorunlar dışında mutlu bir evlilikleri vardır. Doktor Urbino, bir gün kafesinden çıkarak ağaca konmuş papağanını yakalamak üzere tırmandığı merdivenden düşüp ölür. Cenaze törenine katılan ve davetlilerin ayrılmasından sonra Fermina'ya yarım asırlık aşkını ilan eden Florentino Ariza, evden kovulur. Bu kovulma sonrası iki yıl boyunca Fermina'ya yazdığı mektuplarla onun gönlünü almaya çalışan Florentino Ariza bunu başarır. Fermina, babalarının ölümünün ardından bu adamla görüşmesini eleştiren çocuklarıyla çatışmayı göze alır ve kızını evinden kovar. Artık zengin bir gemi firması işletmecisi olan Florentino Ariza, hayattan bunalan Fermina Daza'yı uzun bir gemi yolculuğuna ikna eder. Bu yolculukta iki âşık eski günlerini yâd ederler.

Gabriel García Márquez'in *Kolera Günlerinde Aşk* romanı, bir erkeğin yarım asrı aşan bir süre, sevdiği kadına bağlılığını anlatan son derece etkileyici bir romandır. Yazar, aşkta sabretmenin sınırının olmadığını bu romanıyla okuyucuya gösterir: “Marquez, *Kolera Günlerinde Aşk* kitabıyla, okuyucuyu sıradan olmaya çalışan ama bu sıradanlığı yakalayamayan bir aşk hikâyesiyle tanıştır. Marquez, romanda genel hatlarıyla aşk temasını işlerken, sabır ve bekleyiş üzerine de büyük oranda vurgu yapmaktadır. Sabır bir erdemdir, cümlesi asırlardır değişime uğramadan günümüze kadar gelmiştir. Kendisiyle birlikte cömertlik, alçakgönüllülük gibi başka erdemleri de gerektiren sabır, insanlar üzerinde farklı anlamlarla yorumlar kazanmıştır. *Kolera Günlerinde Aşk* romanıyla karşımıza çıkan sabır süreci okuyucuda farklı bir tutum uyandırabilmektedir. Bu aşk hikâyesi içerisinde her bireyin

kendisine ait bir şeyler bulacağına şüphe yoktur fakat bu romanda asıl dikkat çeken nokta bekleyişin yarım yüzyıl sürmesidir.” (Tanrıtanır & Çalışkan, 2016: 48)

Roman adından da anlaşılacağı gibi, kolera salgınının Karayipler’i esir aldığı bir dönemde geçer. Doktor Urbino’nun babası, Doktor Marco Aurelio Urbino koleranın en yoğun olduğu dönemde adeta kendini yaşadığı şehre feda eden, alt yapı hizmetleri, kentleşme ve sağlık sorunlarıyla ilgilenen ve çok sayıda hastayı iyileştiren son derece fedakâr bir doktor olup salgın döneminin sivil kahramanıdır. Maalesef tüm bu özverili çabalarına rağmen o da kolera kurbanı gidenlerden biri olur: “Juvenal’in babası, Doktor Marco Aurelio Urbino, o uğursuz günlerin sivil kahramanı oldu, aynı zamanda da en ünlü kurbanı. Sağlık stratejisini resmî buyrukla o tasarlayıp yönetti, ama sonunda girişimi ele alarak toplumsal düzenle ilgili her şeye o denli karıştı ki, salgının en bunalımlı anlarında onunun üstünde hiçbir yetke yokmuş gibi görünüyordu. (...) Onurlandırıldığını göremedi. Başkalarında görüp acıdığı onulmaz belirtileri kendinde görünce, boş bir savaşıma kalkışmadı bile; yalnızca kimseye hastalık bulaştırmamak için dünyadan çekildi. Misericordia Hastanesi’nin bir servis odasına tek başına kapanmış, meslektaşlarının çağrılarına, yakınlarının yalvarmalarına karşı sağır, ağzına dek dolup taşan koridorlarda acı çeken koleralıların dehşetine yabancı, karısıyla çocuklarına, var oldukları için duyduğu gönül borcunu dile getiren bir mektup yazdı; yaşamı ne denli, nasıl doymak bilmez bir oburlukla sevdiğini açıklıyordu mektupta. Yirmi sayfalık, yürek paralayıcı bir elvedaydı bu; yazının gittikçe bozulmasından hastalığın ilerlediği anlaşılıyordu, imzanın son solukla atıldığını anlamak için mektubu kimin yazdığını bilmeye gerek yoktu. Son isteğine uygun olarak cesedi yakılıp külleri halk mezarlığına serpildi; hiçbir sevenince görülmedi.” (Márquez, 2005: 128).

Romanda Doktor Marco Aurelio Urbino’nun da çabalarıyla bir süre sonra koleranın geldiği gibi aniden yok olduğu görülür. Bu salgının zararını diğer salgınlarda da olduğu gibi en çok yoksullar çekse de salgın çoğunlukla renk, dil, din, yaş ve cinsiyet ayırt etmeden herkese bulaşır: “Kolera yönergesinin yayınlanmasından sonra, garnizon komutanlığında gece gündüz her çeyrek saatte bir top atışı yapılıyordu; halkın, barut tozunun çevreyi temizlediği boş inanına uyularak. Kolera, daha kalabalık, daha yoksul olan zenci nüfus için daha amansız oldu, ama gerçekte ne renk ne soy sop ayrımı gözetiyordu. Salgın başladığı gibi ansızın bitti, hasarın niceliği de hiçbir zaman bilinemedi; saptanması olanaksız olduğundan değil, kendi felâketimizden duyduğumuz utancın bizim en olağan özelliklerimizden biri olduğundan.” (Márquez, 2005: 127)

Romanda 6 yıl boyunca kolera vakasına rastlanmaz. Bu sırada Paris’te yüksek tıp eğitimi aldıktan sonra ülkesine dönen 28 yaşındaki Doktor Juvenal Urbino, şehrin en gözde bekârı olmakla birlikte mesleğine son derece önem veren, ciddi, bilime inanan ve zaman zaman sanatla da ilgilenen biridir. Ancak bir yıl sonra ilk kolera vakası görülmeye başlanınca o da babasının izinden giderek tüm enerjisini bu salgını yok etmek için harcar: “Aradan çok zaman geçmedi. Daha bir yıl olmadan, Misericordia Hastanesindeki öğrencileri, koğuştta yatan, tüm bedenini garip bir mavi rengin bürüdüğü bir hastaya bakmasını istediler ondan. Daha kapıdan görmesi, Doktor Juvenal Urbino’nun düşmanı tanınmasına yetti. Ama şansı vardı: Hasta üç gün önce bir Curazao gemisiyle gelmiş, kendiliğinden hastanenin danışma servisine gitmişti; hastalığı birine bulaştırması olası görünmüyordu. Gene de Doktor Juvenal Urbino meslektaşlarını uyardı, hastalığın çıktığı geminin yerinin saptanarak karantinaya alınması için ilgili makamların komşu limanlara alarm vermelerini sağladı.” (Márquez, 2005: 130)

Doktor Urbino’nun teşhis ettiği ilk vakanın ardında gemiyi karantinaya alması, salgının bulaşmaması adına önemli bir tedbirdir. Tarihte ilk karantina uygulamaları veba salgınına karşı uygulanmıştır. Veba, ulusal sınırların belirlenmesinde de ayrıca etkili olmuştur: “Veba, ulusal sınırların oluşmasını ve salgınlara karşı korunmada merkezî ve disiplinli önlemler alınmasını sağladı, koruyucu sağlık düşüncesinin ve bu konuda verilecek hizmetlerin yapılmasına da öncülük etti. Zorla uygulanan sağlık önlemleri, hastaların tecrit edilmesi ve karantina örgütlerinin kurulması 14. yüzyılda veba salgınları ile başladı.” (Özden & Özmat, 2014: 84)

Roman “kolera” salgını üzerinden ilerler. Kolerayla ilgili şunlar söylenebilir: “Sık sık kusma ve ishal ile başladığı görülen kolera, Asya kolerası olarak da bilinmektedir. 19. yüzyılda veba salgınından daha ölümcül hal almış ve sağlık konusunda yeni yapılanmalara ihtiyaç duyulmuştur. Kolera salgınları 19. yüzyılda dünyanın her tarafını etkilemiş ve ilk vakalar 1817 yılında görülmüştür. Hindistan’da görev yapan İngiliz hekimlerin verdiği bilgiler ışığında; ilk vakanın Bengal yakınlarında bir kasabada ortaya çıktığı, hastanın acil yardım için geldiğinde sebepsiz başlayan karın ağrısı şikâyetinde bulunduğu, akabinde halsizlik ve nabızının son derece düştüğü ertesi gün de yaşamını yitirdiği görülmüştür.” (Eşidir & Bak, 2020: 10). Bu salgın genellikle yeterli temizliğin olmadığı durumlarda ortaya çıkan ve mikrobun mideye bulaşmasıyla yayılan bir enfeksiyon hastalığıdır. Gerekli önlem alınmazsa çabucak öldüren bir hastalıktır: “Kolera, epidemik ve pandemi halini alabilen, insanda akut başlangıçlı bulantısız kusma, karın ağrısız şiddetli ishal, kısa zamanda su ve elektrolit kaybına bağlı olarak gelişen ve kısa sürede girişimde bulunulmazsa oldukça öldürücü olan bir enfeksiyon hastalığıdır. Hastalığın etkeni olan ve 1883’te Koch tarafından bulunan *Vibrio cholera*’nın kirli içme suları ve yiyeceklerle alımıyla birlikte, bir ilâ üç gün arasında belirtilerini göstermeye başlar. Hastalık, mikrobun mideden geçerek bağırsaklara yerleşip çoğalmasından meydana gelir. Bu mikrop hasta dışkısında ve dışkı bulaşmış bölgenin sularında daima bulunur.” (Ayar, 2007: 4). Kolera’nın ilk görüldüğü 1817 yılından hemen sonra değişik dönemlerde dünyanın hemen her yanına yayılan bir salgın olduğu bilinmektedir. Ortaya çıktığı her bölgede binlerce insanın hayatını kaybetmesine de yol açmıştır.

1817 yılı kolera salgınları için bir dönüm noktasıdır. Bu tarihe kadar yerel bir hastalık karakterinde olan kolera, o yıl ilk pandemisini yapar (Payzın, vd., 1968: 895’ten akt. Özdemir, 2005: 32). Dünya ölçüsünde büyük pandemiler 1817’den sonra görülür. 1826-1837, 1840-1849, 1856, 1863-1865, 1879-1884, 1891-1896, 1914-1918 yıllarında olmak üzere 7 büyük pandemi kaydedilir. Bunlardan bazıları Türkiye’ye de sıçramış ve büyük kayıplara neden olmuştur. İstanbul’da 1830 ve 1914 yılları arasında 1847-1848, 1865, 1872, 1890, 1892, 1907 olmak üzere toplam 8 kolera salgını görülür. (Şehsuvaroğlu, 1950: 421; Şehsuvaroğlu, 1967: 54 ve 55’ten akt. Özdemir, 2005: 32). 1854 yılında Londra’da baş gösteren kolera salgınında 14 bin kolera vakası tespit edilir ve 618 kişi ölür. (Lyons-Petrucci, 2005: 497’den akt. Özdemir, 2005: 32).

Kolera ile ilgili genel kabuller 1817 yılını gösterse de bu tarihi daha eskiye götürenler de vardır. Ama bütün kaynaklarda kolera için çıkış yeri olarak Hindistan gösterilir: “Hindistan kaynaklı olarak bilinen kolera, ilk defa 1768 yılında ortaya çıktığı belirtilmiştir. Aşağı Bengal olarak bilinen büyük delta üzerinde, Ganj ve Brahmaputra Nehirleri arasındaki bölgede 1817’ye kadar mahallî bir özellik gösteren salgın, bu tarihten sonra ticaret yolları ve Hicaz’a giden hacılar vasıtasıyla tüm dünyaya yayılma imkânı bulmuş ve Asya, Afrika, Avrupa ve Amerika’da etkili olarak küresel bir tehdit haline gelmiştir. Osmanlı topraklarında ise ilk kez 1822 yılında görülmüştür. Basra körfezinden, Bağdat yoluyla Anadolu ve Akdeniz sahillerine ulaşarak Osmanlı Anadolu’suna yayılmıştır. XIX. yüzyıl süresince dünyanın birçok yerinde ve Osmanlı topraklarında önemli derecede kayıplara neden olmuştur.” (Dağlar, 2007: 368).

Hindistan’dan başlayan kolera salgını hemen tüm salgınlarda olduğu gibi göç yoluyla dünyanın diğer ülkelerine yayılır. Özellikle Osmanlı toprakları ve ipek yolu üzerinde bulunan şehirler bu salgının dünyaya yayılmasında önemlidir. Osmanlı’dan Rusya’ya oradan Balkanlar’a geçen kolera Avrupa ve dünyanın diğer ülkelerine bir geçiş yolu bulur: “1899 yılında Hindistan’da kolera baş göstermiş ve aynı yılın Ekim ayında Basra’ya sıçramıştır. 1900 yılında Kalküta ve Bombay’daki kolera bütün Hindistan’a yayılmış, buradan Afganistan’a ve İran’a, diğer taraftan Burma ve Singapur’a atlamıştır. 1912’de -belki- Madras’tan gelen hacı adayları ile Hicaz ve Mekke’ye ulaşmıştır. Şubat ayının son haftasına kadar 4,000 hacı koleradan ölmüştür. Kolera bir yönden Yemen’e, öteki yönden Mısır’a girmiş, Sina Yarımadası’ndan Filistin ve Suriye’ye ve 1903’te Halep’e geçmiş ve oradan da Anadolu’ya sıçramıştır. Irak, İran ve Astrahan yoluyla 1904 yılında Bakü’ye varmış; Kafkaslar’a, Kuzey’den de Volga’ya ve Batı Sibirya’ya girmiştir. 1905’te Ural, Volga ve Don Nehirleri havzasında kalmıştır.

1907’de Volga Havzası’nda yeniden salgınlar başlamıştır. 1908’de, Batı’da Saint Petersburg ve Baltık Limanlarına, Doğu’da Kafkaslar’a, Türkistan’a ve Sibirya’ya geçmiştir. Kolera, böylece bütün Rusya’ya yerleşmiştir. 1910 yılında Avrupa Rusyası’nda 230 bin 232 kişi, hastalanmış ve 109 bin 563 kişi koleradan ölmüştür. Şiddeti zaman zaman değişen bu kolera salgınları, Avrupa Rusyası’nda ancak 1926 yılında sönmüştür. Bu dönemde koleralı sayısı, 1921’de 207 bin 389, 1922’de 81 bin 178, 1923’te 114, 1924’te 9, 1925’te 11 ve 1926’da 1 olarak bildirilmiştir. 1910 yılında Rusya’dan kalkan bir gemiyle kolera Güney Amerika’ya varmış ve 1,769 yolcudan 600’ü ölmüştür. 1909 yılında Macaristan ve İtalya’ya yerleşen kolera, 1910’da Avusturya’ya Rus esirleri vasıtasıyla girmiş ve buradan da Balkanlar’a sıçramıştır. Balkan Savaşı’ndan önce kolera Hindistan’da yılda ortalama 200 bin kişinin ölümüne sebep olmuştur.” (Koloğlu, 1993, 61-67).

Kolera’nın bir salgına dönüşmesinde nüfus yoğunluğu, sanayileşme ve kırsaldan kente ani göçün etkisi vardır. Bu yoğun göçe hazır olmayan kentlerin kanalizasyon sistemleri çöker ve hastalık bir salgına dönüşür: “Kolera’nın Hindistan’da yerleşik yerel bir hastalıktan pandemiye dönüşmesinin nedenlerinden biri Hindistan’ın hızla artan nüfusedir. Sanayileşme ile kırsal kesimden şehirlere doğru olan göçler, Hint şehirlerini kaldıramayacakları bir yükü karşı karşıya bırakmış, bu kalabalıklar şehirlerde zaten yetersiz olan altyapının daha da kötüleşmesine neden olmuştur. Kanalizasyon sisteminin olmadığı Hindistan’da insanların temizliklerinden dinsel ayinlerine kadar her şeylerini Ganj’da yapmaları adeta hastalıklara davetiye çıkarmıştır. Ancak 1817’den önce de burada mevcut olan koşulları dışarı yayan bir başka etken daha vardır. Bu da İngiliz sömürge sistemidir. İngiltere’nin Hindistan’a yerleşmek için yaptığı savaşlar, hem İngiliz askerlerini yerel hastalıklara maruz bırakmış hem de yerlerinden olan Hintliler hastalıkları yeni alanlara taşımıştır.” (Ayar, 2007: 5-6).

Kolera, Osmanlı topraklarını esir aldığı dönemde I. Dünya Savaşı yaşanmakta ve Güney Cephesinde Türkler İtalyanlar’la savaş halindedir. Trablusgarp Savaşı olarak bilinen bu savaşta ölen askerlerin çoğu kolera salgınından ölüyor: “1911-1912 Trablusgarp Savaşı’nda koleradan ölümler, çatışmada ölenlere göre daha fazladır. İtalyan Ordusu’nun kayıtlarına göre; 1911-1912 yıllarında Türk-İtalyan Savaşı sırasında kolera salgını Güney İtalya’dan Trablusgarp’a sıçramıştır. Ordu’da kendilerinden istifade edilemeyecek durumda olan hastalardan 23,921’i İtalya’ya gönderilmiştir. Bu hastalardan Libya’da tedavi edilenlerin sayısı bilinmemektedir. Hastalıktan ölenlerin sayısı 1,948; çatışmada vurularak ölenlerin sayısı 1,432’dir. İtalyan Ordusu’nun bu şekilde kayıplar toplamı, 25,869’u hastalıklardan ve 5,652’si çatışmalardan olmak üzere yaklaşık 100,000 kişilik bir mevcut içinde 31,521 kişi olmaktadır.” (Koloğlu, 1993, 61-67’den akt. Özdemir, 2005: 38-39).

Romanda Doktor Urbino ile Fermina Daza’nın tanışmaları da yine bu salgın sayesinde olur. Rahatsızlanan Fermina’yı muayene etmek üzere eve gelen Doktor ondan etkilenir. Kız da ona karşı kayıtsız değildir: “Kimin

daha tedirgin olduğunu anlamak kolay değildi, çekingen dokunuşuyla hekimin mi, yoksa ipek geceliği içinde el değmemişliğin sakınımla hastanın mı; ikisi de gölgede oturan adama bağımlı, hekimin kişiliksiz bir sesle sorular sorduğu, hastanın titreyen bir sesle onu yanıtladığı anlar dışında, birbirlerinin gözlerine bakmadılar. Sonunda Doktor Juvenal Urbino hastaya oturmasını söyledi, olağanüstü bir özenle geceliğini beline dek sıyırdı; çocuksu meme başlarıyla, el değmemiş, dik göğüsleri yatağın loşluğunda bir an bir alev gibi parladı, sonra hasta kollarını çaprazlayarak telaşla gizledi onları. Hekim, soğukkanlılığını bozmaksızın, ona bakmadan kollarını iki yana çekti, kulağını önce göğsüne, sonra sırtına dayayarak dinledi. Doktor Juvenal Urbino, öldüğü güne dek birlikte yaşayacağı kadını ilk kez gördüğünde hiç heyecan duymadığını anlatırdı hep.” (Márquez, 2005: 132-133).

Bilimsel gerçeklere inanırken aşka boyun eğmek zorunda kalan Doktor Urbino, o günden sonra tüm enerjisini sevdiği kadının gönlünü elde etmeye harcar. Kolera onun için bir fırsattır. Bu salgınla mücadele edip adını duyurduğu zaman Fermina’yı da elde edecektir. O da babası gibi tüm vaktini salgını yok etmeye harcar. Sadece hastaları tedavi etmekle uğraşmaz aynı zamanda şehirde bu salgının yayılmasını engelleyecek önlemler alır. Bunun için de tüm kurumlarla ortak çalışıp babası gibi salgın krizini yönetmeyi başarır: “*Ticaret Günlüğü*, kentnin değişik yerlerinde iki çocuğun koleradan öldüklerini yazdı. (...) Üç ayda on bir vaka daha kaydedildi, beşinci ay salgın tehlikesinin savuşturulduğu düşünülürdü. Mucizeyi yaratanın, Doktor Juvenal Urbino'nun söylevlerinden çok, sıkı sağlık önlemleri olduğundan kimsenin kuşkusu yoktu. O zamandan yüzyılın sonlarına dek, kolera, kentte olduğunca tüm Karayip kıyılarında ve Magdalena havzasında yerleşik bir hastalık olarak kaldı, ama hiçbir zaman salgın boyutlarına ulaşacak denli artmadı. Alarm, Doktor Juvenal Urbino'nun uyarılarının kamu makamlarınca daha ciddiye alınmasına yaradı. Tıp Okulu'nda kolera ve sarıhumma kürsüsü kuruldu; lağım çukurları ivedilikle kapatıldı, hayvan kesim yerinin uzağında bir pazar kuruldu. Ama Doktor Urbino ne zaferinin tadını çıkarmakla ilgileniyor ne de toplumsal görevlerini sürdürme isteği duyuyordu içinde; çünkü o sıralarda kolu kanadı kırık, şaşkın, darmadağın, her şeyi altüst etmeye, yaşamında geri kalan ne varsa unutmaya kararlıydı; Fermina Daza'ya yıldırım aşkıyla vurulduğu için.” (Márquez, 2005: 130)

Doktorun tüm çabalarına karşın salgın hızla yayılmaya ve can almaya başlar. Bu durum ülkesine ve milletine bağlı Doktoru çok üzer: “Oysa Doktor Juvenal Urbino gerçeğin gözleriyle görecektir kadar seviyordu kentini. "Ne soylu kentmiş ki," diyordu "dört yüz yıldır çok etmeye çalıştığımız halde, başaramıyoruz." Az kalsın başarıyorlardı ama. İlk kurbanlarının, pazaryerinin bataklıklarında yıldırımla vurulmuş gibi düşüp öldükleri kolera salgını, on bir haftada, tarihimizin en yüksek ölüm oranına yol açmıştı. O ana dek önemli birkaç ölü, kilisenin döşeme taşlarının altına, başpiskoposlarla papazların küçümseyici yakınlığına gömülmüşlerdi, daha az varlıklı olanlarsa, manastırların avlularına gömülüyorlardı. Yoksullar, suyu çekilmiş bir kanalla kentten ayrılan esintili bir tepenin üstündeki sömürge döneminden kalma mezarlığa gönderiliyorlardı (...) Kolera salgınının ilk iki haftasında mezarlık dolup taşmış, kilisede de boş yer kalmamıştı; çok sayıda adsız şöhretin çürümüş kalıntılarının toplu mezara yollanmasına karşın.” (Márquez, 2005: 126)

Doktor Urbino, eğitim almak üzere Avrupa’da bulunduğu sırada, ülkesinde görülen kolera salgını babası da dâhil olmak üzere kentte yaşayan insanların dörtte birinin hayatını kaybetmesine yol açar. Döndükten bir yıl sonra karşılan bu salgına karşı kentnin yöneticileri ve diğer kurumlarıyla birlikte en sert tedbirleri almaktan kaçınmayan Doktor, bu salgının yayılmasını önleyerek şehrin kanalizasyon sistemini yeniler ve açtığı kurumlarla şehri bir kültür sanat merkezi haline getirir. Bu da insanların yaşam standardını yükseltir. Fransa’da uzmanlık çalışmalarını bitirir bitirmez, Doktor Urbino, yeni ve sert yöntemlerle, eyaletin uğradığı son kolera salgını tam zamanında savuşturarak ülkede kendini tanıtır. Bir önceki salgın, o daha Avrupa’dayken, üç aydan kısa bir süre içinde, değerli bir hekim olan babası da içlerinde olmak üzere, kent nüfusunun dörtte birinin ölümüne yol açmıştır. Kısa zamanda kazandığı saygınlık ve yüklü aile mirasının katkısıyla, Karayip’lerde ilk Tıp Derneği’ni kurar ve ömür boyu başkanlığını yapar. İlk su yollarını, pis su sistemini, Las Animas Körfezi'nin pisliliğinin artılmasına olanak veren kapalı pazaryerinin yapımını sağlar. Daha sonra, Dil ve Tarih akademilerinin başkanı olur. Şiir festivalleri düzenler, tiyatro binaları kurar. (Márquez, 2005: 54-55)

Romanda salgının yol açtığı maddi ve manevi zararlara ek olarak hayatını kaybeden çok insan olduğu görülür. Doktor Juvenal Urbino’nun yaptığı bir balon gezisinde koleradan hayatını kaybeden insanlar şöyle anlatılır: “Bir dürbünle dünyayı seyreden balonun makinisti, "Ölüye benziyorlar," dedi. Dürbünü Doktor Juvenal Urbino'ya ilettili; ekili alanlar arasında, öküz arabalarını, demiryolu hattının sınırlarını, donmuş sulama kanallarını gördü. Doktor Urbino; nereye baksa, oraya buraya saçılmış insan cesetleri görüyordu. Biri koleranın Cienaga Grande köylerini kasıp kavurduğunu duyduğunu söyledi. Doktor Urbino, bir yandan konuşuyor, bir yandan dürbünle bakıyordu: "Çok özel bir kolera türü olmalı," dedi, "çünkü hepsinin de ense köklerine öldürücü bir darbe indirilmiş." (Márquez, 2005: 133)

Doktor Juvenal Urbino’nun ölümünden sonra Fermina Daza ’ya ilanı aşk eden ve evden kovulan Florentino, iki yıllık özür mektuplarının ardından 50 yıl önce âşık olduğu kadının gönlünü elde etmeyi ve onu bir gemi yolculuğuna çıkarmayı başarır. Bu yolculuk sahibi olduğu şirket gemilerinden biri olduğu için her limandan aldıkları yolculardan dolayı çok fazla rahat değiller. Florentino, geminin yolcu almadan devam etmesinin mümkün olup olmadığını sorunca kaptan, bunun ancak salgın bayrağı çekilmesi durumunda mümkün olacağını belirtir:

“Gemi, karantinada olduğunu açıklar, sarı bayrak çeker, olağanüstü koşullarda seyrederdi. Kaptan Samaritano, ırmakta görülen birçok kolera vakasında birkaç kez bunu yapmak zorunda kalmıştı; sonradan sağlık makamları, hekimleri bu vakaların sıradan bir dizanteri olduğuna dair rapor vermeye zorlamışlarsa da. Florentino Ariza, masanın altından Fermina Daza'nın elini buldu.

"İyi öyleyse," dedi, "öyle yapalım."

Kaptan şaşakaldı, ama sonra ihtiyar tilki içgüdüyle her şeyi apaçık gördü.

"Bu gemiyi yöneten benim, ama bizi yöneten de sizsiniz," dedi. "Eğer ciddi söylüyorsanız, yazılı olarak emir verin, biz de hemen yerine getirelim." (Márquez, 2005: 382)

Gabriel García Márquez, *Kolera Günlerinde Aşk* romanında gündelik aşklardan farklı olarak bir ömür süren bir aşkı anlatır. Kolera salgınının tüm dünyayı esir aldığı bir dönemde, aşk; belki de insanı bir diğerine bağlayan en onurlu salgındır. Belki de insanoğlu, salgının yarattığı korkunç sonuçların üstesinden aşk ile gelecektir. Yazar, gençlikte başlayan sonrasında sekteye uğrayan iki ayrı hayatı tüm risklerine ve zorluklarına rağmen yaşlılıkta bir araya getirmenin romanını yazar. Şiirsel dili, duygusal sahneleri ve toplumsal kabullere zıt anlayışların savunulduğu bu yapıt, onlarca yıldır dilden dile aktarılarak insanın büyük hikayesinin izdüşümü gibidir.

SONUÇ

Sonuç olarak Gabriel García Márquez, gerek çalkantılı yaşayışı farklı kültürler arasında yaşaması, politik duruşu ve tarzıyla yaşamı boyunca hatta öldükten sonra da tartışılan bir yazar olmuştur. *Yüzyıllık Yalnızlık* yapıtıyla asıl ününü yakalasa da *Kolera Günlerinde Aşk*, bir salgın romanı olmamasına rağmen kolera salgını bir yan tema / fon olarak kullanıp aşk olgusunu bu ekseninde işleyen bir romandır. Gerek Fermina'nın Doktor Urbino'yla tanışmasına rahatsızlığının vesile olması gerekse kocası öldükten sonra 51 yıllık aşkını itiraf eden Florentino Ariza'nın gemi yolculuğunda gemiye salgın bayrağı çektilerip eski sevgilisiyle baş başa huzur dolu bir yolculuk yapmasında salgın bir fon olarak kullanılır. Yazar, kolera hastalığının yaygın olduğu bir dönemde yaşanan trajik bir aşk hikâyesi içerisinde Florentino Ariza adlı karakterin öyküsüne şahitlik etmemizi sağlar. Roman, Florentino Ariza'nın taşıdığı sabrı bir erdem olarak ele alıp, bu sabırlı süreç içerisinde yaşadıklarını gözler önüne sermektedir. Florentino'nun yarım yüzyıllık sabırlı bekleyiş süreci içerisinde yaşadığı durumlar bu romanın temel taşlarını oluşturmaktadır. Sabır üzerine yaptığı geniş vurguyla bu roman, Florentino'nun gerçekten sabırlı bir karakter mi yoksa sadece amacına ulaşmak isteyen saplantılı bir âşık mı olduğunu sorgular. Romanda insanoğlunun gençliğinde yaşadığı ilk aşkı kolay kolay unutamayacağına ve yaşlılığında bile duygularının depreşebildiğine atf yapılmaktadır. Yaşanan onca hatıralara rağmen iki eski sevgilinin ilk günkü heyecanla sevdalarını yaşamaya çalışması, en yakınlarının onları eleştirmelerine yol açsa da insanı güzelleştiren duyguların başında aşkın olduğu gerçeğini bir kez daha okura gösterir. Romanın onlarca dile çevrilip ve hemen her ülkede çok sevilmesinin, sinema filminin çok izlenmesinin temelinde de aşk duygusunun yüceliğinin yattığına inanmaktayız.

TeŐekkür

Bu alıŐma, Bitlis Eren Üniversitesi Bilimsel Araştırma Koordinatörlüğünde BEBAP 2021. 15 numaralı, ‘‘Salgın Romanlarının Corona Virüs Bağlamında Analiz Edilmesi’’ adlı proje ile desteklenmiŐtir. ÇalıŐmamızı maddi olarak destekleyen Bitlis Eren Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü’ne teŐekkür ederiz.

Thanks

This study was supported by the project numbered BEBAP 2021. 15, the name of ‘‘The Analysis of Pandemic Novels in the Context of Coronavirus’’ under the Scientific Research Coordinatorship of Bitlis Eren University. We thank Bitlis Eren University Scientific Research Projects Coordinatorship for financial support of our study.

KAYNAKÇA

- Ayar, M. (2015). *Osmanlı Devleti'nde Kolera: İstanbul Örneği (1892-1895)*, Kitabevi Yayınları, İstanbul.
- Dağlar, O. (2007). “Denizli ve Çevresinde Kolera Salgını ve Salgınla Mücadele”, *Uluslararası Denizli ve Çevresi Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler*, Cilt: I, s. 368.
- Eşidir, O. V., & Bak, G. (2020). *Geçmişten Günümüze İspanyol Gribine Türkiye'den Bir Bakış*, İksad Yayınevi, Ankara.
- Gültekin, E. (2016). “19. Yüzyılda Osmanlılarda Kolera Tedavileri”, *İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İstanbul.
- Özdemir, H. (2005). *Salgın Hastalıklardan Ölümler (1914-1918)*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Karakuş, D. (2022). “Gabriel Garcia Marquez Kimdir?”, <https://www.ensonhaber.com/biyografi/yazar/gabriel-garcia-marquez-kimdir> (Erişim Tarihi: 15 Ocak 2022)
- Koloğlu, O. (1999). *XIX. Yüzyılda Hac Yoluyla Kolera Yayılması ve Hanikin Karantina Doktorunun Anıları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Lyons A.S., & Petrucelli R. J. (1997). *Çağlar Boyu Tıp*, (Nilgün Güdücü), İstanbul: Omaş Yayınları.
- Márquez, G. G. (2005). *Kolera Günlerinde Aşk*. (Çev: Şadan Karadeniz), Can Yayınları, İstanbul.
- Payzın, S., Özsan, K., Aksoycan, N., Ekmen, H., & Akman, M. (1997). Sağlık Hizmetinde Mikrobiyoloji II, *Özel Mikrobiyoloji Dergisi*, S: 11, s. 895.
- Şehsuvaroğlu, B. (1950). Cholera, *İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası*, S:3, s. 421.
- Özden, K., & Özmat, M. (2014). “Salgın ve Kent: 1347 Veba Salgınının Avrupa'da Sosyal, Politik ve Ekonomik Sonuçları”, *İdealkent*, S: 12, s. 84.
- Tanrıtanır, B. C., & Çalışkan, A. M. (2016). Florentino Ariza Karakterinde Bir Erdem Olarak Elli Bir Yıllık Sabır: Kolera Günlerinde Aşk, *JASSS (International Journal of Social Science)*, S: 48, s. 48.